

DE PLATE V.Z.W.

TIJDSCHRIFT VAN DE OOSTENDSE HEEMKRING "DE PLATE"

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming

Aangesloten bij de KULTURELE RAAD OOSTENDE en het WESTVLAAMS VERBOND VAN KRINGEN VOOR HEEMKUNDE

Statuten gepubliceerd in de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en gewijzigd volgens de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 15 mei 1975 nr. 3395, de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 4 december 1986 nr. 31023 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 5 oktober 1989 nr. 13422.

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen.

Tekst overname toegelaten na accoord van auteur en mits vermelding van oorsprong.

Ingezonden stukken mogen nog NIET gepubliceerd zijn.

De auteurs worden er attent op gemaakt dat bij elke bijdrage een bronvermelding hoort.

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

A. VAN ISEGHEM
Ijzerstraat 1
8400 OOSTENDE

SECRETARIS

J.B. DREESEN
Rode Kruisstraat 4
8400 OOSTENDE

PENNINGMEESTER

J.P. FALISE
H. Serruyslaan 78/19
8400 OOSTENDE

REKENING

750-9109554-54
000-0788241-19

JAARGANG 24
NUMMER 10
MAAND oktober 1995

IN DIT NUMMER

- blz. 257 : J.B. DREESEN : Toponymie van 's Heerwoutermansambacht (XI)
- 38ste Begin - De stede van Oostende - 2de deel.
- blz. 263 : R. TIMMERMANS : Gedenkstenen en -platen (2).
- blz. 264 : Y. VAN HYFTE : Oostends toneelleven : de landjuwelen.
- blz. 266 : J.P. FALISE : De bouw van een koelruimte te Oostende.
- blz. 267 : G. VERMEERSCH : Vondstmelding. Bouwwerf Velodroomstraat 13.
- blz. 268 : G. BILLIET : Nog de twee Mariakerkse windmolens bij Petit Paris.
- blz. 271 : A. SMISSAERT (+) : Oostende tijdens de eerste wereldoorlog (37).
- blz. 276 : 5de lijst aankopen, schenkingen en andere opnamen in inventaris 1994.

OKTOBER - ACTIVITEITEN

De Oostendse Heemkring DE PLATE heeft de eer en het genoegen zijn leden en andere belangstellenden uit te nodigen tot de volgende activiteiten in de loop van de maand oktober.

A. OKTOBER I - ACTIVITEIT. WANDELVOORDRACHT

Wanneer : woensdag 14 oktober 1995 om 15 uur

Wat : DE HISTORISCHE ZEESLUIZEN VAN SLYKENS EN MOLENDORP, de plaats van het vroegere ZAAGMOLENDORP

Door wie : de heer Ferdinand GEVAERT, bestuurslid van De Plate

Waar : Afspraak (en parkeermogelijkheid) aan het IBISGEBOUW, Prinses Elisabethlaan, Bredene

Na de verzanding van het Zwin was Brugge niet meer verbonden met de zee door een bevaarbare waterweg en ging de economische voorspoed verloren. Op aandringen van Brugge werd de waterloop Ieperleet vanaf 1618 tussen Brugge en Plassendale uitgegraven en genormaliseerd voor zeeschepen. Te Plassendale werd een zeesluis gebouwd en verbonden met de havengeul van Oostende door een kanaal. Vanaf 1622 konden zeeschepen terug de havenkom van Brugge bereiken, doch nu via Oostende.

In 1669-1675 werd op het toenmalige grondgebied van Bredene een nieuwe zeesluis, de sassen van Slijkens, gebouwd ter vervanging van deze van Plassendale, even zuidelijk van de monding van de Gauwelozekeer. De sassen dienden niet alleen voor het schutten van zee- en binnenschepen doch ook voor de afwatering van de streek ten noorden en zuiden van Brugge.

In 1752 deden zich instortingen voor in de sassen waarbij deze onbruikbaar werden. In 1754-1758 werd een nieuw sluizenkompleks gebouwd stroomopwaars van de vernielde.

Door de bouw van de nieuwe haveninstallaties van Oostende in 1898-1914 en de nieuwe aansluiting op de vaart naar Brugge werden de sassen van Slijkens overbodig voor het schutten van vaartuigen. De afwateringsfunctie bleef echter bestaan. De bouw in 1932 van een vaste brug overheen de sassen maakte het gebruik van de sassen door schepen onmogelijk.

De sassen bestaan nu nog, doch de bouw van een nieuwe zeesluis zal deze getuigenis van de achttiende eeuwse kennis en toepassing van de burgerlijke waterbouwkunde doen verdwijnen. Het is vijf voor twaalf om de site van de vorige en de huidige sassen te bezoeken.

In 1752 werd de "Compagnie der Zaeg-Molens" opgericht met als doel de uitbating van een te bouwen zaagmolenpark in de nabijheid van de haven van Oostende. Vanaf 1752 werden 17 zaagmolens opgetrokken en in bedrijf genomen, het grootste molenpark van de Zuidelijke (Oostenrijkse) Nederlanden. In 1820 werd de Compagnie gelijkwideerd.

We bezoeken de site van het voormalig zaagmolenpark "Molendorp" waar nu nog sporen zijn van de grootse onderneming.

OKTOBER II - AKTIVITEIT. AVONDVOORDRACHT

Op donderdag 26 oktober 1995 om 20u30

Onderwerp : DE LICHTE MUZIEK TE OOSTENDE IN DE NA-OORLOGSE PERIODE

De voordrachtgever : De heer Jo DEENSEN, "bezig manneke" in de journalistiek en de muziekwereld

Jo DEENSEN (69) werd begin 1946 uit de latijnse humaniora gehaald om stante pede in dienst te gaan als journalist bij het toen verschijnende vakblad "Zeevisserij". Hij was er terzelvertijd de enige redacteur-hoofdredacteur-uitgever van en werd in enkele maanden tijd beschouwd als specialist in aangelegenheden van zeevisserij en zeevaart. Dat opende voor hem de deur tot de toenmalige BRNO, die later NIR werd, om zeevaartkronieken en montages te verzorgen voor de nationale en Westvlaamse radio. Tot aan zijn brugpensioen is hij voor de radio blijven werken als reporter voor het kustgebied. Intussen was hij door "De Zeewacht" aangeworven als redacteur en klom zo op tot hoofdredacteur (begin zeventigerjaren).

Eigenlijk heeft hij altijd een "dubbele persoonlijkheid" gehad want, naast zijn journalistieke loopbaan, heeft hij zich steeds ingelaten met muziek. Hij ontdekte en vormde verschillende artiesten waaronder Will TURA en Pete MONTI, stichtte een theaterbureau, werkte met verschillende orkesten en showgroepen en verzorgde in de zeventigerjaren ook muziekprogramma's voor BRT-Westvlaanderen ("Tussen twaalf en twee", "De Liereman", "Liedjes met zin", e.a). Hij stichtte ook het "Vlaamse Audiofonds" waar hij vijf jaar voor werkte en CD-producties realiseerde. Hij had immers reeds veel jaren eerder tal van platenproducties op zijn naam gezet. Hij schreef ook honderden liedjesteksten voor allerhande Vlaamse vedetten, waarvan vele op plaat of CD verschenen. Hij schreef ook de meeste Oostendse liedjes voor de succesvolle folklore-LP's "Hier spreekt men Oostends" en produceerde deze platen in samenwerking met Al VAN DAM.

In 1981 was hij ook "pionier" van de toen nog illegale Vrije Radio en werkte achtereenvolgens voor "Radio Carolientje", "Galaxy", "Noordzee" en de laatste vijf jaar voor de familieradio "Radio 't Vissertje". Hierbij was zijn eerste bedoeling steeds : aandacht te geven aan Nederlandstalige zangvedetten, het betere lied en het chanson en tevens te zorgen voor een zo professioneel mogelijke nieuwsdienst.

Sinds drie jaar werkt hij ook voor de NGO "Demos", waarvoor hij de eindredactie verzorgt van de tijdschriften "Samen op Weg", "Faire route ensemble" en promotie maakt voor de zowat honderd grote ontwikkelingsprojecten in de Derde Wereld.

Dat alles blijft nog steeds naast elkaar lopen, zodat het etiket "bezig manneke" nog steeds op hem toepasselijk lijkt. Zijn levensfilosofie is en blijft : "je blijft jong zolang je plannen maakt voor morgen !".

Tijdens de oorlog had de volksartiest BERTINO met zijn populaire Oostendse deuntjes heel wat vreugde gebracht, tijdens de donkere bezettingsjaren, in zijn café-chantant "Chez Prosper", op de Alfons Pieterslaan. Na de oorlog zette hij die traditie nog verder

en samen met die andere volksfiguur Irma WESTERLINCK, maakte hij zelfs enkele 78-toerenplaten.

In de vijftigerjaren nam de nieuwe generatie over : de tijd van "Freddy's Dansorkest" met zangers als Ronny BERGS, Gus ENDO, de piepjonge Will TURA, Pete MONTI... De grote thema's van de winterbals in "'t Wit Paard".. De shows.. De live-opnamen, met Oostendse zangers en publiek, van de reeks LP's "Hier spreekt men Oostends"... De brand van "'t Wit Paard"... De Oostendse muzikale uitstraling naar het binnenland toe... Een platenstudio in de Oostendse Spoorwegstraat... Een Oostends theaterbureau... De tijd van Freddy FEYS, Lucy MONTI, Zwarte Pier, "De Lachzaaiers", Bert GEVAERT... De generatiekloof tussen de jonge muzikale garde en de oudere muzikantengeneratie en hun syndikaat... De trouwpartij van Sheena SCOTT te Oostende en de nieuwe amusementstempel "Flemish Inn"... De "Oostendse revues" die het een kwarteeuw volhielden... De plaatjes van Pette Sjieke.

De cruises omheen de wereld van Pete MONTI en later ook van Sheena SCOTT... De Oostendse optredens voor alle groten der aarde... Strijd en débacle van de campagnes voor het Nederlandstalige en ook Oostendse lied op de staatsradio... De dood van Lucy MONTI... De opkomst van haar zingende nicht Lucy LOES... Stichting en verval van "Het Vlaams Audiofonds"... een Cd-uitgeverij die het volksbewuste lied maar ook alle artiesten van eigen bodem een professionele kans wou bieden : dat lukte vijf jaar lang... Een reeks succesvolle CS's zijn nagebleven.

In de tijd van de house-muziek is er wél behoefte aan het volkse Oostendse lied maar er duiken geen nieuwe namen op. Pete MONTI en Sheena SCOTT zijn bewust gestopt met hun wereldcruises en dat bracht JO DEENSEN opnieuw in de platenstudio om met Pete MONTI een Engelstalige CD te maken. Aanleiding voor een geplande come-back waaraan had gewerkt wordt. En als hij maar enigszins de kans heeft voor eigen publiek, zingt Pete zijn lijflied : "Oostende kan ik nooit vergeten"...

Aan wat voorafgaat kunt U meteen merken dat dit een avond is die U niet moogt missen. Bijzonder omdat het gebracht wordt door een merkwaardig man die reeds jaren aan de hartslag van de Oostendse muziek ligt. Jo DEENSEN luistert zijn voordracht op met meestal onuitgegeven of weinig bekende opnamen die U zeker zullen boeien.

Zoals steeds is de toegang kosteloos en vrij voor iedereen. Men zegge het voort.

J.B. DREESSEN

TOPONYMIE VAN 'S HEERWOUTERMANSAMBACHT (XI) - 38ste BEGIN
De stede van Oostende - 2de deel

door J.B. DREESEN

14. ZUUDTSPEYE

Sluis die de NIEUWE OOSTENSCHЕ WATERWEG ter hoogte van de HEERWEG afsloot.

15. OOSTSLUIS, ook BLAUWE SLUIS, SLUIS MET HET BLAUWE TORREKEN of NOORDSLUYS genoemd

De Oostsluis bediende het ZAS en diende als spuisluis om de diepte van de BINNENHAVEN op peil te Houden.

16. T'ZAS

Spuikom achter de Oostsluis, iets kleiner dan een hectare. Achteraan in het ZAS stonden twee DOORLATEN in verbinding met de twee armen van de STADSVLIET die het OOSTSCHEPENDOM in verbinding stelde met het WESTSCHEPENDOM.

17. De OUDE MARCT

Aan de voet van de OUDE KERK. Hier rond lagen, naar alle waarschijnlijkheid, de openbare gebouwen van het Oude Oostende.

18. De NIEUWE MARCT of ZUUDTMARCT

De nieuwe MARCT werd afgelijnd in 1401 en vanaf 1411 op de noordkant begrensd door het SCHEPENHUIS. Die markt lag niet op de plaats van het huidige Wapenplein, maar in de blok die gevormd werd door de huidige Kapellestraat, Kerkstraat, Witte Nonnenstraat en een lijn ongeveer halverwege Witte Nonnenstraat en Ooststraat.

Na het beleg werd het Marktplaats verplaatst naar de noordkant van het vernielde SCHEPENHUIS waar het dan is gebleven.

In oude teksten is er soms sprake van de COORENMARCT en GROENEMARCT maar tot nog toe hebben we ze nog niet kunnen situeren.

19. De HEERWEG of HEERBAAN. Later soms Westkeignaertweg genoemd

Weg die, aan de westkant van de stad, van de (ZEE)DIJK naar de ZUIDTSPEYE liep. Hij vormde de westelijke grens van het WESTSCHEPENDOM.

20. KEIGNAERTWEG. In de Ommeloper de KEIGNAERT genoemd

Weg die, aan de oostkant van de stad, van de (ZEE)DIJK naar Zandvoorde en Oudenburg liep. Hij vormde de oostelijke grens van het OOSTSCHEPENDOM.

21. Den HOGEN DIJKWEG of DIJKWEG. Soms de ZUIDWEG genoemd

Hij was HOOG omdat hij boven op de ZUIDDIJK lag. Hij voerde enerzijds naar Sinte Katelijne-West en anderszijds naar Bredene.

22. De NOORDDIJK

De dijk die de oude stad tegen het geweld van de zee moest beschermen. Nog voor de NOORDDIJK lag het LANGE HOOFD (22 bis) gevormd door palen en golfbrekers die het geweld van de golven moest opvangen.

23. De ZUIDZEEDIJK of GROENDE DIJK

De dijk die de noordkaai vormde van de BINNENHAVEN. Plaatsen als het ZAND, de VERLOREN COST en de MARTSTRATE die vermeld staan in betrekking met de Oude stad kunnen we niet situeren. De ZANDHILLE, komt herhaaldelijk voor in de beschrijvingen van het beleg, was de hoogste duin van het schiereiland en lag voor het Kursaal.

24. De HAVENDIJK

De dijk die de zuidkaai vormde van de BINNENHAVEN. Het was in feite een stuk van de DIJK die door het VRIJE in 1390 werd aangelegd. Het was op deze dijk dat de WEST-, MIDDEL- en OOSTMOLEN stonden.

25. De KERKSTRATE oorspronkelijk NIEUWE KERKSTRATE genoemd

Straat die in 1401 getrokken werd en die de naam kreeg bij de bouw van de nieuwe kerk in 1438. Het is de enige straat van Oostende die in vijf eeuwen niet van plaats veranderde.

26. De HOOGSTRATE

Straat getrokken in 1401. Komt ongeveer overeen met de huidige Kapellestraat en Vlaanderenstraat.

27. De LANGESTRATE

Komt min of meer overeen met de huidige Langestraat.

28. De KAAISTRATE

Waarschijnlijk de straat van de HAVENDIJK.

29. De straat die van de OOSTSLUIS naar de ZUIDBRUG leidt

V. FRIS vermoedde dat dit de Ooststraat was. De Ommeloper situeert echter de OOSTSTRATE tussen Teerling 7 en 8.

Andere straten die in de Ommeloper vermeld worden zijn :

- de WESTSTRATE lag oost van Teerlingen 2, 10 en 18 en west van Teerlingen 2, 11 en 19.
- het NIEUWE STRAETKIN lag tussen Teerling 6 en 7.
- het NAUWE STRAETKIN lag tussen Teerling 15 en 16. Dit NAUWE STRAETKIN is terug in de belangrijkheid gekomen door de uitgraving van het MIJNPLEIN. Het MIJNPLEIN omvatte in feite de 16de eeuwse Teerling 15 en 16 met het NAUWE STRAETKIN dat er

ongeveer midden doorliep als het noordelijke verlengstuk van de huidige St. Franciscusstraat.

Ook vermeldt de Ommeloper de OOSTPOORT, waaruit moet blijken dat Oostende reeds voor het beleg toch minstens een poort had. De vermelding komt voor in de beschrijving van 't ZAS die als volgt luidt : ...De stede van Oosthende opt zuudtende ande oostsyde daeran ende optzuudthende ande oostsyde van de voorsyde 1 lyne XL roeden landt metter zuudtsyde ande strate DIE VAN DE OOSTPOORTE oostwaert uitstreckt ende es TZAS vander haven van Oosthende. 1 gemet. LXXXII roeden...

29 bis. De MEET

Kwartier van het WESTSCHEPENDOM in de omgeving van het huidige Leopold I plein.

30. CANAEL VAN DE HAVEN

Gegraven bij octrooi van Filips de Goede, beeindigd 18 oktober 1446, had 15 à 16.000 gouden kronen gekost. Tijhaven, wat wil zeggen dat ze alleen toegankelijk was met hoog water.

Het WESTERHOOFD, 30 bis, was voorzien van een paal met ton voor het geven van loodsseinen. In 1544 werd ze herbouwd over een lengte van 30 voet en in 1563 18 roeden verlengd. Het OOSTERHOOFD, 30 ter, was waarschijnlijk, volgens het plan, iets langer dan het WESTERHOOFD.

31. De BINNENHAVEN

De BINNEHAVEN lag op de plaats van de vroegere LEET, een waterloop die voor 1446 noordelijk van de in 1390 aangelegde DIJK van het VRIJE lag. De LEET was vermoedelijk het overblijfsel van de TESTEREPKREEK die TESTEREP van het vasteland scheidde. De BINNENHAVEN was voorzien van kaaimuren die verschillende namen droegen zoals bv. de BIERKAAI die waarschijnlijk zijn naam aan de KAAISTRAAT gaf. In de omgeving van de BINNENHAVEN bevond zich de COOPINGHE of vismijn.

32. De NIEUWE OOSTENDSE WATERGANG

De vaarweg die Oostende in verbinding stelt met de Ieperleet, de waterloop die van Ieper over Nieuwpoort naar Brugge liep. De OUDE WATERWEG werd in 1285 uitgediept in de bedding van het TERSTREEPVLIETKEN en lag noordelijker dan de NIEUWE OOSTENDSE WATERWEG die er in 1443 kwam. De NIEUWE OOSTENDSE WATERWEG liep vanaf Sinte Catelyne-West langs de HOGEN DIJKWEG - ook wel ZUIDDIJK genoemd - tot aan de ZUIDSPEYE waar hij via de HAVENVLIET en de WESTSLUIS de verbinding vormde tussen de BINNENHAVEN en het Hinterland.

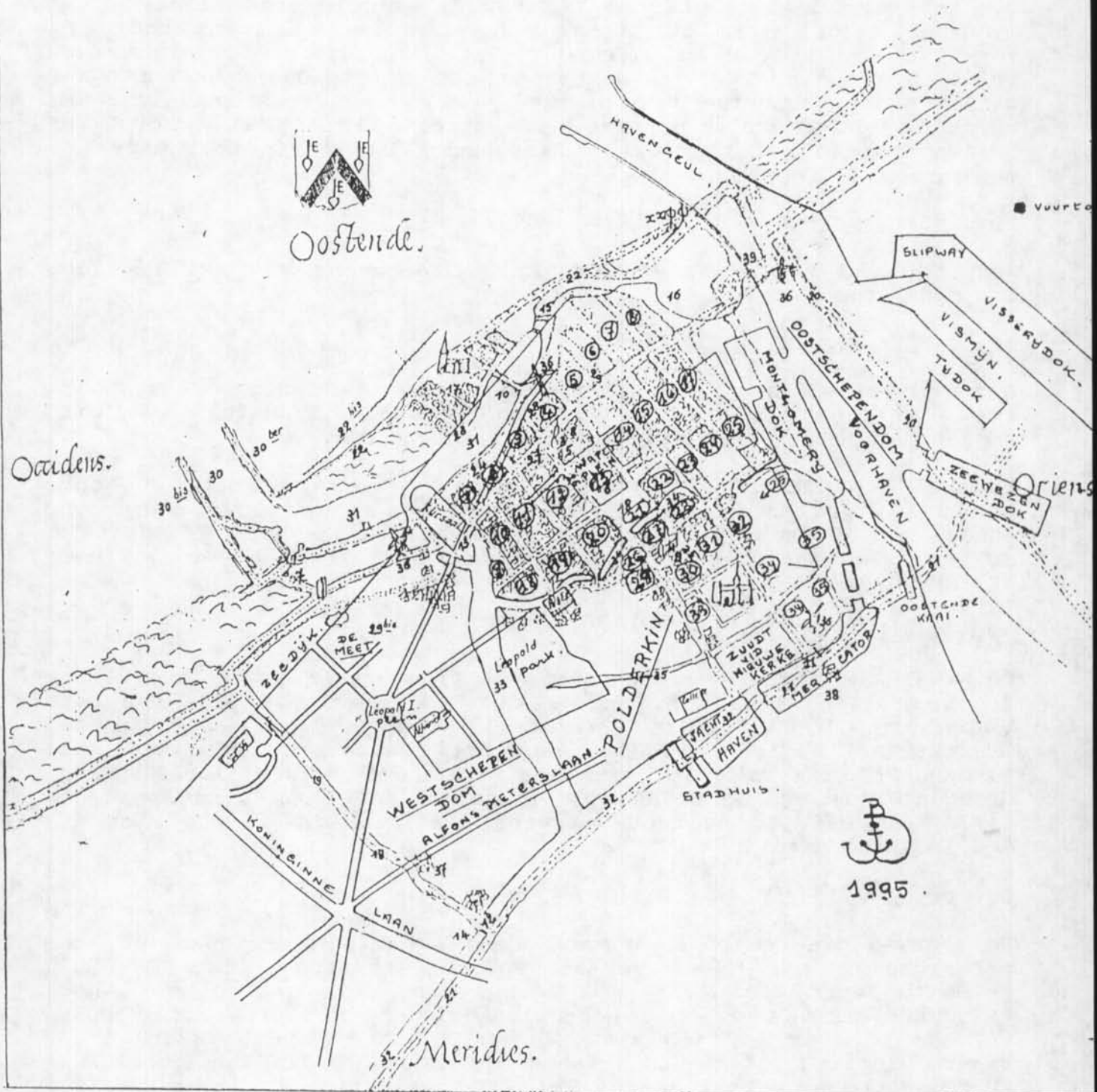
Vorbij de ZUIDSPEYE bleef hij echter, ten zuiden van het nieuwe Oostende, in oostelijke richting doorlopen. Vorbij de stenen heulbrug, de ZUIDBRUG, draaide hij links af, splitste zich in twee om verbinding te maken met TZAS van Oostende. Vanaf de ZUIDSPEYE werd hij ook wel de HAVENVLIET genoemd. Dit gedeelte van de waterweg diende voor de waterontlasting van de achterliggende polders en de aanvoer van spuiwater voor de haven.

Septentrio

Ostendens.

Occidens.

1995

Na de vorming van de GEULE in 1584 kreeg de WATERGANG de naam SINT CATHARINAKREEK, waarvan het uiteinde momenteel wordt ingenomen door de Mercator jachthaven.

33. HAVENVLIET

Een brede waterloop die de BINNENHAVEN in verbinding stelde met de OOSTENDSE WATERGANG via de WESTSLUIS. De vijver in het Leopoldpark is een laatste overblijfsel van de HAVENVLIET. De naam werd ook soms gebruikt voor het deel van de watergang dat ten zuiden van de stad doorliep.

34. DEURBREC of STADSWATERLOOP

Gracht die de nieuwe stad doorsneed halverwege de huidige Ooststraat en Witte Nonnenstraat. Hierlangs werden de stadswateren naar de HAVENVLIET gevoerd. De inwoners mochten, mits betaling van een kleine som, van sommige delen van de DEURBREC gebruik maken.

35. MIDDELVEST

Gracht ter hoogte van de huidige Jozef II straat. Kreeg zijn water van de Watergang even voorbij de ZUIDBRUG.

De gesplitste waterlopen van de Watergang in het Oostschependom werden, in de Ommeloper, respectievelijk OOSTERSE VEST en WESTERSE VEST. Waarschijnlijk dienden ze niet alleen voor de bevoorrading van spuiwater voor de haven, maar vormden ze samen met de MIDDELVEST een primair verdedigingssysteem.

36. MOLENS

Op de havendijk stonden 3 molens : de WESTMOLEN (aan de noordwesthoek van Teerling 1), de MIDDELMOLEN (aan het noordeinde van Teerling 4) en de OOSTMOLEN (aan het noordoosteinde van Teerling 5). Ter hoogte van de KEINGAERTWEG stond de BUITEN KEURE molen en bij de ZUIDBRUG de ZUIDOOSTMOLEN. Er moet nog een molen bestaan hebben in Teerling 26 want de Ommeloper vermeldt...es tstick daer de MEULEN wijlent op staat... Wijlent is hier te lezen als niet meer in gebruik. Waarschijnlijk is dit de vroegere ZUIDMOLEN.

V. FRIS vermeldt maar twee molens op de Havendijk. Hij verwacht de Oostmolen met de Buiten-keuremolen die hij niet vernoemt.

37. HERBERGEN

TER WIELE stond aan de HEERWEG later ook wel WEST-KEINGAERTWEG genoemd, recht over de SPEYE bij het RABBAT van de Waterweg.

38. 'T RIETHUIS

Stond bezuiden de nieuwe kerk, over de HOGEN DIJKWEG, nabij de ZUIDBRUG.

39. BROUWERIJ

De brouwerij van VERMEIRE stond in de 16de eeuw tussen 't Zas en de Buiten-Keuremolen. Er waren in Oostende vier brouwerijen, maar de drie anderen kunnen we niet situeren.

Enkele herbergen kunnen we situeren op basis van de Ommeloper van 1559.

- Teerling 27 .....die herberghe genaemt DIE MAGDALENE...
Teerling 3 .....daer die herberghe ghe-naemt DE DRIE KONINGEN op staet...
Teerling 5 .....in de noordtoosthoek jehens de Oostmeulen het SCHOTTERS HOF VAN SINT JORIS... (een schuttershof zonder drinkgelegenheid bestond bij ons niet).
Teerling 22 .....daer de VIER HEEMSKYNDREREN in staen ende es een herberghe...
Dicht bij 't ZAS ....het BARDEREN (houten) HUIS....
Aan de voet van de OOSTDUINEN ....het DRAECKXEN

Ook vermeldt de Ommeloper enkele burgerlijke gebouwen en hofsteden.

- Teerling 23 ...Hofstede waer mijnheer Jacop SCHOTTE wijlent weunde.
...Hofstede daer op Antheuns SOUBE weunt...
Teerling 27 ...daer DEN FRANSCHEN SCHILT uutstict... Volgens Vlietinck was dit een winkel.
Teerling 28 ...de muer van ent thuis ghe-naemt TGHEESTELS HOF...
Teerling 25 ...ende es de plaetse daer François WILZOETS ende François DE HAZE's hofsteden staen...
Teerling 29 ...met een DRAEYPLAATSE ende DRAEYHUUS... Volgens Vlietinck wordt hiermee een touwslagerij bedoeld.
Teerling 17 ...dit stick met een DRAEYHUUS ende... Nog een touwslagerij maar nu aan de oostkant van de stad.

Verder geeft de Ommeloper voor bepaalde teerlingen namen van de inwoners. Namen van inwoners van voor het beleg kunnen voor de genealogie interessant zijn.

- Teerling 32 ...daer vidua (weduwe) Adriaen BOTSTAEL in wuent...
Teerling 25 ...ende es de teerlynck daer vidua (weduwe) Jan PIETERSE, Victor NIENAN ende Pieter VANHEST huusinghe op staen...
Teerling 23 ...ende es de teerlynck daer Pieter BOURGEYNS husen in staen...
Teerling 24 ...ende es de teerlynck daer Jan POURIN wuent...
Teerling 14 ...ende es de teerlynck daer Jan MUENYNC, François ZIBOURKE en meer anderen al wuenen...
Teerling 12 ...ende es de teerlynck daer vidua (weduwe) Adriaen FOCKEDEV huus wuent...
Teerling 19 ...ende es de teerlynck daer Jan BOLLAERT, stierman, en meer anderen in wuenen...
Teerling 18 ...ende es de teerlynck dar Katelyne VANDENBERGHE's husen in staen...
Teerling 9 ...ende es de teerlynck daer Vincent HOLAERE in wuent...
Teerling 1 ...ende es de teerlynck daer Cornelis HOOST, Matheus (onleesbaar) en meer anderen al in wuenen...
Teerling 4 ...ende es de teerlynck dar Mirafin LE ROY en meer anderen in wuenen...

De toponiemen POLDERKIN, ZUUD VAN DE KERKE, WESTSCHEPENDOM, OOSTSCHEPENDOM spreken voor zichzelf.

Tot daar onze wandeling doorheen het 16de eeuwse Oostende.

Bronnen

1. R.A. Brugge. Fonds JONCKHEERE, nr. 1290.
R.A. Brugge. Watering Blankenberge, nr. 517. Ommeloper van 's Heerwoutermansambacht, 38ste Begin, 1559.
2. R.A. Brussel. Het plan van Oostende door J. VAN DEVENTER, 1562. Bespreking door V. FRIS, 1905.
3. VLIETINCK. Het oude Oostende. Oostende 1897. Hdfstuk 3.
4. Sted. Archief Brugge. Kaart van het Brugse Vrije door POURBUS, 1560.
5. J.B. DREESEN. Tijdschrift De Plate, 18de jg. nr. 10, blz. 230-233.

GEDENKSTENEN EN -PLATEN (2)

door Roger **TIMMERMANS**

Volgende tekst is te lezen op een gedenksteen aan het "Acht Uren Huis", kant van het nieuwe pleintje.

DE GELUKKIGE HAARD

Op 22 oktober 1993 werd deze eerste steen van het complex "ACHTURENHUIS" gelegd door de heren

N. DE BATSELIER, Vice-Minister-President en
T. KELCHTERMANS, Minister van de VLAAMSE REGERING, in aanwezigheid van :

J. GOEKINT, burgemeester van Oostende
W. D'HAVE, voorzitter en H. DE SMET, administrateur-generaal van de VLAAMSE HUISVESTINGSMAATSCHAPPIJ,
J. CHRISTIAENS, R. MAKELBERG, M. QUAEGBEBEUR, F. BOURGOIS, E. SIX,
D. VERMEESCH, P. VAN LAER, E. VERCRUYSE-HAEGHEBAERT, schepenen van de stad OOSTENDE,

J. VANDENABEELE, stadssecretaris,

S. CAESTEKER, voorzitter, A. VANDENABEELE, ondervoorzitter, A.C. AMPE, directeur-zaakvoerder,
R. BEKKENS, D. DUPUIS, M. FERIER, A. GODDEMAER, F. HELDERS, A. INGHELBRECHT, A. LARIDON, bestuurders en
G. CARTON, commissaris VHM, van de GELUKKIGE HAARD,

H.J. AMPE en G. VANOVERSCHELDE, architecten-ontwerpers,

P.A. AMPE en R. GOBIN van de ingenieursbureaus ITAB en STREGO,

VANHAERENTS NV Torhout, aannemer.

door Ivan VAN HYFTE

A. Het tiende Landjuweel te Oostende - Ook Ensor was er heel nadrukkelijk bij

Toneel in onze Zuidnederlandse gewesten is al eeuwen oud... en toch jong. Rederijkerskamers hebben in hun archiefkasten souvenirs van een cultuur die zelfs de middelbare schoolbanken veroverde. Maar het laatmiddeleeuws landjuweel is dan weer springlevend in het voor ons bekend Koninklijk Landjuweel (1) dat nu zo'n zeventig jaar jong is (2).

Ook Oostende heeft een respectabele toneeltraditie (wat minder toneelaccomodatie) en langs deze weg krijgen de vele toneelverenigingen, acteurs, actrices, licht- en geluidstechnici, regisseurs en decorbouwers van mij een open doekje.

Eén van de toneelhoogtepunten in de stad was het Tiende Landjuweel dat de Oostendse Koninklijke Toneelkring "De Hendrik Consciéncies Vrienden" mocht inrichten, vanaf 17 september 1933. Om een plaatselijk concours van het "Van Neste Genootschap" geen concurrentie aan te doen, werd alles naar eind 1933 verschoven. Negen gezelschappen namen er aan deel. Op zondag 23 december volgde de slotplechtigheid met een optreden, buiten wedstrijd van de inrichters. Ze brachten het stuk "Schakels" van Herman HEYERMANS, dit in aanwezigheid van Koning Albert en veel vooraanstaanden. Wie kent nog volgende Oostendse dramatis personae van toen? Maurits SAVONIE, Henri EDEBAU, Maurits NENQUIN, Staf CORNELIS, Mevr. S. BEAUPREZ-DEGROOTE, Ward PANESI, Mevr. R. VERSCHUEREN, Mej. A. ALLAERT, Gust DE GROOTE, André SCHOTTE, André NOLF, Léon VAN COILLIE, Fernand DUFAIT, Mej. M. EDEBAU. Mej. P. BOONEN, Joris VYNCKE. Dit alles in een regie van Julien DEWULF.

Na de vertoning volgde uitspraak van de jury die bestond uit: Jef MENNEKENS, voorzitter; Hendrik COOPMAN, verslaggever; dr. Theo DE RONDE, Herman VAN OVERBEKE, Henri DE GEZELLE, Lode LAGASSE en Paul VAN AERDEN (3).

Winnaar werd "De Verenigde Tael- en Kunstminnaars" uit Deinze met het stuk "De Pestilentie van Katwijk".

James ENSOR tekende voor de feestvierende kring een diploma; een enig exemplaar werd door de kunstenaar gekleurd en gesigneerd "A mon ami Paul Van Aerden avec lignes et couleurs de ma main. James Ensor" (4.a).

Er bestaat een ANTHONY-foto (nr. 231233-2) waarop we de meester in de loge van onze stadsschouwburg zien, niet ver van de koning die hem, vier jaar terug, nog de titel van baron verleende. Blijkbaar is de subversieve, rebelse artiest van weleer ver te zoeken en houdt hij van belangstellend vertoon....

Ook werd voor de eerste keer "De Rozenhoed" toegekend, ook al een 16e eeuwse ontlening vanuit de schuttersspelen. Die ging naar een Vlaams toneelschrijver wiens werk zegevierde op een Landjuweel. Niemand minder dan Cyriel VERSCHAEVE kreeg de onderscheiding maar

hij excuseerde zich dat hij zich niet zou kunnen verplaatsen om zijn prijs af te halen. Nochtans had ENSOR ook voor hem een litho laten vervaardigen bij de Brugse steendrukker E. ISSELÉ (4.b).

B. Oostendse kringen die aan het Landjuweel hebben deelgenomen tussen 1923 en 1960

- * De Hendrik Consciencies Vrienden : 1 maal
  - 3e Landjuweel te Tienen
    - op 11-01-1925
    - met "Op Hoop van Zegen" van H. HEYERMANS
    - 4e plaats (ex aequo)
    - (Mevr. DECOO kreeg de prijs voor de beste liefhebster)

- * Door Strijd tot Zege : 2 maal
  - 2e Landjuweel te Aalst
    - op 07-02-1924
    - met "Sint Pieters Nacht" van G. MARTENS
    - 4e plaats (ex aequo)
  - 9e Landjuweel te Kortrijk
    - op 01-02-1931
    - met "Ik dien" van H. TEIRLINCK
    - in een regie van Jaak SEYS
    - 9e plaats

- * Van Neste Genootschap : 3 maal
  - 17e Landjuweel te Antwerpen
    - op 19-02-1950
    - met "Maria Stuart" van F. VON SCHILLER
    - in een regie van Staf SEURYNCK
    - 7e plaats
  - 21e Landjuweel te Brugge
    - op 12-12-1954
    - met "Het hoogste Offer" van A.J. CRONIN
    - leiding : S. SEURYNCK. Regie (?) : Willy VALCKE
    - 5e plaats
  - 26e Landjuweel te Oostende
    - op 05-12-1959
    - met "De dood van een handelsreiziger" van A. MILLER
    - in een regie van S. SEURYNCK
    - 7e plaats

-
- (1) Het is de prozaschrijver Herman TEIRLYNCK die zich liet inspireren door de 16e eeuwse traditie van de landjuwelen, voor een nieuwe reeks prijskampen.
  - (2) Het eerste tornooi werd gehouden in de Koninklijk Vlaamse Schouwburg te Brussel op 26 augustus 1922.
  - (3) Was leraar Wiskunde aan het Oostends Atheneum. Van 1957 tot 1972 was hij voorzitte van de Kon. Commissie van toezicht op het Landjuweel.
  - (4.a) Voor een afbeelding van dit werk verwijs ik naar het boek "50 jaar Koninklijk Landjuweel 1922-1972" van F. BEKAERT (1980). (p. 5). Hieruit haalde ik mijn meeste informatie.
  - (4.b) Op. cit. p. 240, afbeelding 20.

DE BOUW VAN EEN KOELRUIMTE TE OOSTENDE

door J.P. FALISE

Dank zij een gift van Dhr. Paul DE GROOTE uit Gent, kwamen wij in het bezit van een studie betreffende de bouw van een koelruimte te Oostende (1).

De studie draagt geen datum en is ondertekend door "les Ingénieurs". Uit de tekst blijkt echter dat de studie dateert van rond de jaren 1905-1906.

In die jaren stond in België de kennis van de koelruimten en de koeltechniek nog in haar kinderschoenen.

De ingenieurs geven eerst een klein overzicht van de uitbreiding van de koeltechniek in de Verenigde Staten tussen 1900 en 1903 om vervolgens uit te leggen in welke domeinen de koeltechniek kan nuttig zijn.

Ze leggen ook het verschil uit tussen het bewaren in ijs en het gebruik van een koelruimte waar de lucht "koud en droog" is.

Nadien wijdden ze breed uit over de bewaring van vlees in de koelruimten en de economische voordelen daaraan verbonden. Ze wijzen er ook op dat de Oostendse beenhouwers in de zomer verplicht zijn zich dagelijks te bevoorraden te Brussel omdat ze het vlees niet langer dan één dag kunnen bewaren. Vandaar grote kosten en veel tijdverlies.

Terloops wijzen ze er op dat Oostende de eerste uitvoerhaven is van wild en gevogelte naar Engeland, niet alleen voor de producten uit België maar ook voor Italië, Roumenië, Hongarije en Duitsland.

In 1904 werd er 826.153 kg wild en gevogelte met een waarde van 1.652.306 Fr. uitgevoerd. In 1905 was dit reeds 994.264 kg met een waarde van 1.988.528 Fr.

Ook hier kunnen de koelruimten een belangrijke economische rol spelen.

Dan volgt een uitleg over de bewaring van vis. In 1905 was men te Parijs tot de vaststelling gekomen dat vis gedurende 23 dagen in koelruimten kon bewaard worden zonder schade aan het uitzicht en de smaak. Voor de Oostendse vissershaven kon dit dus van groot belang zijn.

Ook het bewaren van eieren vormt geen probleem meer met de koelruimten. Eieren kunnen gedurende 6 maanden bewaard worden. Interessant voor Oostende want deze haven is de tweede Belgische haven voor wat betreft de uitvoer van eieren naar Engeland. In 1904 werden er 3.317.744 kg en in 1905 3.673.236 kg eieren langs Oostende uitgevoerd.

Het bewaren van boter is een andere mogelijkheid. De ingenieurs wijzen er op dat Engeland meer boter invoert uit verre landen als Denemarken, Canada, Nieuw Zeeland en Australië dan uit Vlaanderen, Normandië en Bretagne. De oorzaak is natuurlijk het gebrek aan

koelruimten en koelwagens in de laatstgenoemde gebieden. Zo voerde Engeland in 1903 39.000 ton meer boter in uit Denemarken dan in 1894. Voor België was dit slechts 2.500 ton meer.

Verder spreekt de studie nog over het bewaren van fruit en groenten, hop, planten en snijbloemen.

De ingenieurs besluiten met de vaststelling dat het oprichten van een koelruimte van zeer groot belang kan zijn voor de lokale handel en de uitvoer. De winst voor de hoteliers en de beenhouwers alleen zal reeds tientallen duizenden franken bedragen.

Ook de visserij zal er profijt bij doen. De overschotten kunnen bewaard worden in afwachting van een periode van schaarste en de verzendingen zullen regelmatig en met meer methode kunnen geschieden.

In een laatste paragraaf tenslotte wordt er nogmaals gewezen op het feit dat Oostende de eerste Belgische haven is voor de uitvoer van verse eetwaren naar Engeland en dat de oprichting van koelruimten alleen maar ten goede kan komen aan de kwaliteit van de uitgevoerde waren en aan het zakencijfer. Alleen dan zullen wij kunnen concurreren met de landen die reeds lang zulke installaties gebruiken.

Welk gevolg aan deze studie werd gegeven heb ik niet kunnen terugvinden, evenmin wie de opdrachtgever(s) was(waren). Wanneer en voor welke firma de eerste koelruimte te Oostende gebouwd werd is mij ook onbekend.

De studie is in ieder geval interessant omdat zij een gedacht geeft van de activiteit van de handelshaven van Oostende in het begin van de XXe eeuw.

-----
(1) De la construction d'un Etablissement Frigorifique à Ostende.
Bureau d'études et de renseignements : 50² Coupure, Gand. -
Extrait de l'étude faite en vue de la construction d'un
frigorifère à Ostende.

VONDSTMELDING. Bouwwerf Velodroomstraat 13

Op de bouwwerf van de brandweerkazerne werden op 29/04/1995 2 arduinen bollen blootgelegd. Deze bollen waren afkomstig van de inrijpoort van de vroegere kazerne van de BURGERWACHT (kant oefenterrein).

Een van de bollen werd afgevoerd door de aannemer, de tweede is er blijven liggen. De bollen hadden een doorsnede van 50 cm. en waren uiteraard zeer zwaar en onhandelbaar.

G. VERMEERSCH

door Germain BILLIET

Mijn molenopstel nl. "Omtrent de Albertusmolen in Mariakerke" (De Plate, januari 1995, p. 10-16) heeft respons gekregen. Ik bekwam nieuwe gegevens waardoor ik sommige beweringen kon aanvullen of preciseren.

1. Een eerste aanvulling betreft de houten graanwindmolen (kad. A 22b) opgericht op het voormalige Galgeveld (tussen Mac Leodplein en Molenstraat - cf. mijn molenopstel, p. 12).

Uit de bijdrage van Dan. FARASYN : "Het eerste Park Leopold" (De Plate, december 1994, p. 311) - bijdrage die ik pas na het inleveren van mijn molentekst leerde kennen - vernemen we dat op 6 juni 1839, in dat eerste Leopoldpark op het Hazegras, onteigeningen werden doorgevoerd, noodzakelijk wegens de aanleg van het tweede voorlopig spoorwegstation. D. FARASYN noteert daarbij : "Dit gold voor twee molens, de resten van de Ste Catharinakreek, enz."

Zo weten we nu dat de winmolen die Pier Jan DECLERCQ begin 1840 van het Hazegras naar dat Galgeveld (bij Petit Paris) haalde, uit dat eerste Leopoldpark kwam.

2. Mijn stille klacht dat ik nog geen kaart of afbeelding met die twee Mariakerkse molens gevonden had, wekte een dubbele reactie.

Dan. DESCHACHT, ijverig Platelid, signaleerde mij - tot mijn verbauwereerdheid - dat er wel zo'n afbeelding bestond en dat die notabene in De Plate verschenen was, haast tien jaar geleden. En inderdaad. Niemand minder dan onze voorzitter, August VAN ISEGHEM, had in 1985 (nrs. 3, 4, 6-9, 10 en 12) en in 1986 (nrs. 1, 2, 3, 4, 9 en 10), in 11 fragmenten dus, een merkwaardige kaart van onze stad gepubliceerd. Een hoogst verdienstelijk initiatief dat mij ontgaan was.

Het betreft een uniek stadsplan van Oostende waarvan ons heemmuseum een afdruk bezit die een tijdje geëxposeerd werd. Ik heb dat plan ooit met veel interesse bekenen. Omdat ik toen geen benul had van die twee windmolens bij Petit Paris, heb ik ze op die grote kaart ook niet gezien. En de hele zaak was ik vergeten.

Dat plan (ik citeer hier enkele technische gegevens uit de eerste bijdrage van A. VAN ISEGHEM : De Plate, maart 1985, p. 22) meet ca. 105 x 60 cm. en dateert uit ca. 1878-1880. Het werd getekend door een zekere Charles DE BRUGADAL over wie ik niets heb achterhaald. De fotogravure voor de druk werd uitgevoerd door A. MICHELET uit Parijs. Het plan zelf werd uitgegeven door J.B. GODTFURNEAU, een boekhandelaar die dicht bij het Hulp- of Ulepoortje woonde (cf. A. VAN CAILLIE, Oud-Oostende in Beeld, III, nr. 3). (Volgens de Oostendse "Almanach du Commerce.." van STRACKE uit 1886 woonde die J.B.G. : Langestraat 53). Originële afdrukken van dat plan zijn zeldzaam. De "Iconografie" van A. VERBOUWE kent het zelfs niet.

Dat fameuze stadsplan is eigenlijk een luchtgezicht van Oostende getekend van uit een denkbeeldig punt boven zee (ter hoogte, schat ik, van de Vlaanderenstraat) en reikt voorbij de toenmalige stadsgrenzen. Alle gebouwen en huizen zijn erop weergegeven zodat de analyse ervan de spectaculaire ontwikkeling van alle stadsdelen duidelijk maakt. Dat geldt vooral voor de vuurtorenwijk, de haveninrichting, het visserskwartier, het stadscentrum, het Hazegras met het Bosje, de (vroegere) hospitaalwijk en het westkwartier.

Onze twee molens staan op twee fragmenten afgebeeld nl. A : De Plate, 1985 april, p. 19 en B : De Plate, 1986 oktober, p. 86. A is duidelijker afgedrukt dan B. Op geen van beide is precies uit te maken of de oostelijke molen (kad. A 19) de stenen molen van LELEU is. Petit Paris is heel schaars, de (latere) Alf. Pieterslaan dunnetjes bebouwd. De Koninginnelaan, de Torhoutse- en de Nieuwpoortsesteenweg (wat ervan te zien is) liggen nog zo goed als kaal. Van een stratennet aan weerszijden van die twee steenwegen is er nog geen spoor.

Daarmee heeft onze voorzitter dat merkwaardig plan van Oostende weer in de actualiteit gebracht. Maar hij niet alleen. Na de mededeling van D. DESCHACHT maakte Jean POTTIEZ (ook Platelid) mij erop attent dat het Brugadalplan opnieuw - helaas in beperkte oplage - was uitgegeven in 1987 en wel door de Koninklijke Geneesherenvereniging van Oostende, n.a.v. haar 75-jarig bestaan. Die actie is vrijwel onopgemerkt voorbijgegaan.

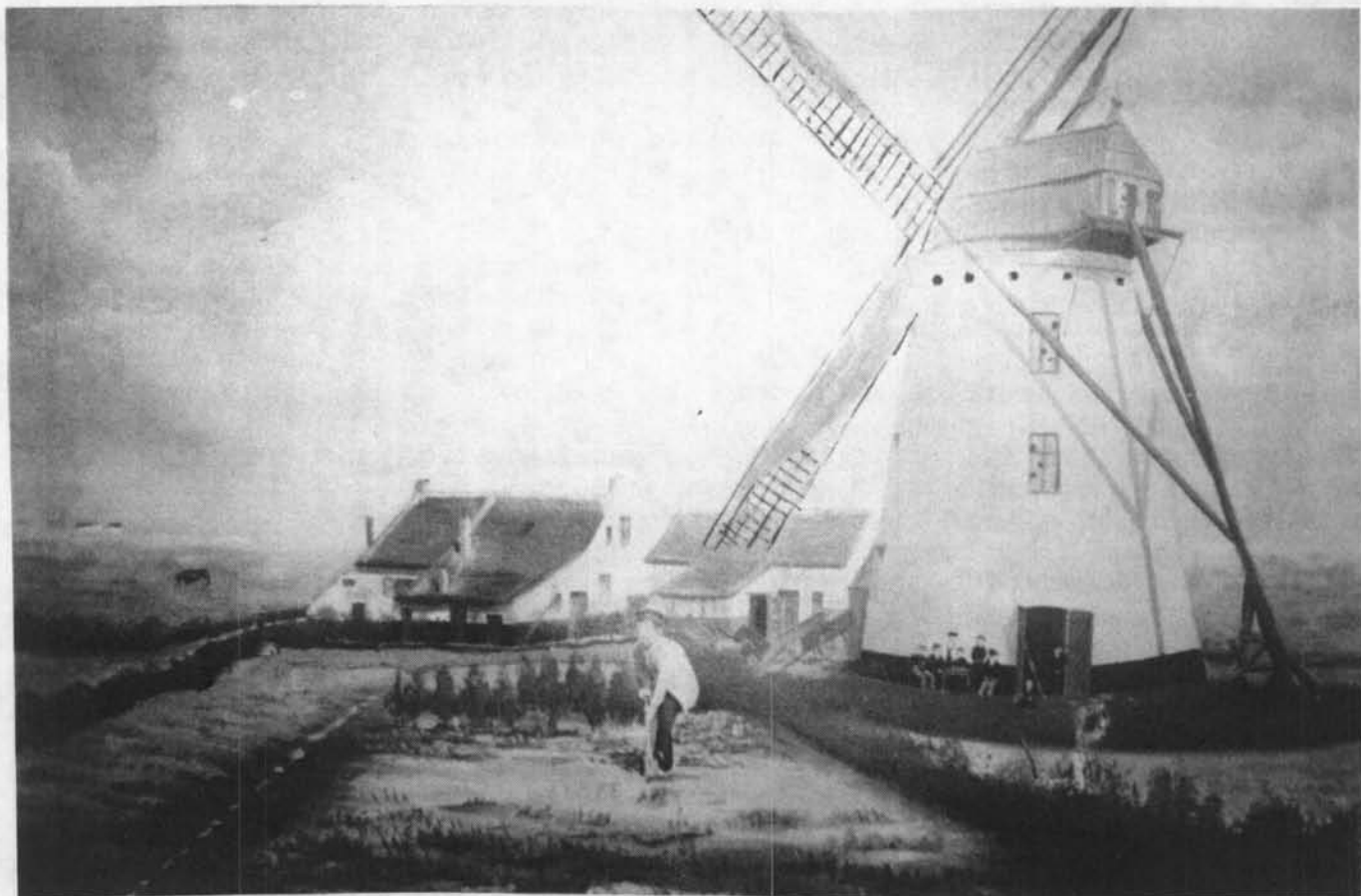
De tweede reactie deed me denken aan Marc SLEENS detective Van Zwam en zijn loupe. A. BEIRENS (nog een Platelid) belt mij op : "Die twee intrigerende molens staan op een foto van 1872 in VAN CAILLIE !". En jawel ! Ik vind het ongewone konterfeitsel in Van Caillies onschatbare verzameling : deel III, nr. 17. Hier komt de loupe te pas. De foto, opgenomen vanaf het zeestation, is een gezicht op het eerste handelsdok waar aanpassingswerken worden uitgevoerd. Aan weerskanten van een kleine kraan links, zie je, in de richting van Petit Paris, heel schimmig, de wieken van de twee molens. Een loupe is hier haast onmisbaar. A. BEIRENS is zo vriendelijk geweest mij een vergroting van de foto te bezorgen zodat ik Van Zwams vergrootglas niet meer nodig had. Nu zie ik duidelijk dat de molen rechts de grootste van de twee is m.a.w. de stenen molen van LELEU.

3. Het Platemuseum (onvoldoende bekend en dus te weinig bemind) leverde nog een merkwaardige bijdrage tot onze molenkennis. In de loop van 1986 kreeg ons museum een schilderij getiteld : de molen van LELEU en getekend A. HERMÉ. Op een brief de naam van de schenkers : VERMEIRSCH-LELEU. Na enig speurwerk konden we de meeste vragen beantwoorden. Die LELEU was de kleindochter van mulder Augustus LELEU (1829-1900 - cf. mijn molenopstel, p. 12) nl. Laura Clementina Eugenia LELEU, en van Elise, Clémence VERMEIRSCH (Nieuwpoort 1906-). De schilder konden we dus gemakkelijk thuisbrengen : Eugène HERMÉ (Oostende 1868-1940) was de broer van Elise HERMÉ en dus de oom van Laura.

En nu het doek. Het is een olieverfschilderij van 73 x 48 cm. en stelt een grote stenen molen voor. Dat is de oostelijke van de twee molens bij Petit Paris (dad. A 19) waarop Augustus LELEU gemalen heeft.

Het werk heeft geringe artistieke waarde maar betekent voor ons een historisch monument. De witgekalkte molen, rechts en gezien van uit het oosten, vult meer dan een derde van het doek. Het is

DE MOLEN VAN LELEU

Copy van schilderij, olie op doek, uit de verzameling van de Oostendse Heemkring DE PLATE

een bovenkruiser met twee zolders. In het deurgat een man en een kind. Links van de open deur staan en zitten zes personen bij een kleine tafel. Links van de molen twee huisjes met lage rode daken. Vóór het rechtse huis een handkar en een tweewielige wagen. Helemaal links een grof gesuggereerde weide waarin een koe graast. En in de verte, tussen een paar huisjes, een kerktoren, vermoedelijk die van Leffinge. Want zo ongehinderd is er het uitzicht. Op de voorgrond, ruw uitgevoerd, de groentetuin waarin een man staat te spitten.

Bijzonder treffend op dat schilderij is de landelijke open ruimte daar bij Petit Paris. Dat strookt met wat het plan van DE BRUGADAL ons leert.

Het doek moet geschilderd zijn vóór de oprichting van het Wezengesticht aan de Nieuwpoortsesteenweg (geopend 06.05.1887) want daar is geen glimp van te zien. E. HERMÉ was toen 19 jaar. Dat is erg jong, maar het kan. In elk geval illustreert het schilderij op zijn manier de westelijke expansie van onze stad. En openbaart het ons, verrassend genoeg, een pastoraal Petit Paris.

LIDGELD 1996

Het lidgeld voor het lidmaatschap bij de Heemkring De Plate is voor 1996 vastgesteld als volgt :

Aangesloten lid :	400 Fr
Steunend lid :	500 Fr
Beschermend lid :	vanaf 1.000 Fr

Mogen wij vragen gebruik te maken van het hierbijgevoegd stortingsbulletin.

Ook dit jaar biedt het Grafisch Bedrijf LAMMAING ons gratis de Platekalender aan. Deze wordt samengesteld door onze ondervoorzitter de heer Omer VILAIN. Als thema werd "HONDERDVIJFTIG JAAR OOSTENDSE MAILBOTEN" gekozen.

Jean Pierre FALISE
Peningmeester

Het lidgeld werd dus ook dit jaar NIET verhoogd

Maar een extra steuntje kunnen we wel gebruiken

Daarom.....

wordt steunend lid i.p.v. aangesloten lid !

wordt beschermend lid i.p.v. steunend lid !

Dinsdag 5e januari -

DRIEENTACHTIGSTE DAG DER BEZETTING

Weinig of geen kanongeschut in de afgelopen nacht en heden. Daartegen, aankomst van verscheidene duizende mannen hulptroepen, waarvan een groot deel dezen avond Middelkerke en Leffinghewaarts gestuurd wordt.

Rond de noon werd M. Jules HELSMOORTEL, de welgekende handelaar, door duitsche soldaten aangehouden en naar de Kommandandantur gebracht. Na ondervraagd te zijn geworden werd hij opgesloten in een klein kot, afhankelijk van het gedeelte van het stadhuis, gebruikt door de *Société Littéraire*. Hij bekwam de toelating zijn eten te laten komen van een naburig hotel. Men beweert dat hij beticht wordt peerden der duitschers gekocht te hebben !

Vandaag werden alhier 2 Franschen en 2 Belgen, alle 4 gekwetst binnengebracht.

Deze namiddag kwamen alhier de gewaden en eenige sieraden der kerk van Middelkerke toe.

* * *

De schildwachten aan de brug der Kapellestraat verplichten, sedert een paar dagen, de menschen die over de brug willen, rechts te gaan. Een oude dove man, de genaamde MOLLEMANS, werd deze namiddag tusschen 2 en 3 ure, door een schildwacht verplicht over te steken. Op dit oogenblik kwam een duitsche automobiel in volle vlucht gereden : de arme man werd door het gevaarte omgeworpen en schrikkelijk gekwetst opgenomen. Hij werd in een draagberrie naar het Burgerlijk Hospitaal overgebracht. De geneesheeren oordeelden zijn toestand hopeloos. (De ongelukkige bezweek 's anderendags, na schrikkelijk geleden te hebben.)

* * *

Rond 9 ure van de avond werd van uit de kazern een vuurpijl geschoten in de richting van den Koninklijken Schouwburg. De vuurpijl gaf twee roode lichten ('t gene beteeken wil : *zendt ten spoedigsten versterking*). Dit teeken gaf aanleiding tot een ware vlucht van Egypte van wege de duitschers, die in den Koninklijken Schouwburg huizen. Hals over kop daalden zij de trappen van het gebouw af en liepen in allerhaast de Vlaanderenstraat door naar de Groote Markt. Daar poogden eenige officieren orde in den warboel te brengen, doch de bevelen klonken zoo tegenstrijdig dat het wel een 10tal minuten duurde eer de "suaerkrautfresser" in rang stonden. Zij trokken met versnelde pas, langs de Kapellestraat en de A. Pieterslaan, de eenen den Thouroutschen en de anderen den Nieupoortschensteenweg op, schier op de hielen gevolgd door al de soldaten die men inderhaast, een beetje overal had opgetrommeld. (Inlichtingen ons verstrekt door personen wier ambtsbezigheden hen verplichten op dit uur op straat te zijn).

* * *

Zaterdag kwamen alhier verscheidene onzer stadsgenoten toe, die enkele dagen of uren voor de aankomst der Duitschers gevlucht waren naar Frankrijk of Engeland en thans er in gelukt waren terug te keeren over Holland. Een hunner bevestigde ons heden, dat de Oostendsche vluchtelingen, en overigen als de Belgische vluchtelingen, het in Engeland zeer goed stellen.

De Oostendenaars vergaderen ieder dag in het *Hôtel Monaco* te Londen. Sedert eenigen tijd is schepen DEVRIESE op hunne vergaderingen aanwezig.

Woensdag 6e Januari. -

VIERENTACHTIGSTE DAG DER BEZETTING

Niettegenstaande het alarm van gister avond werd deze nacht de stem des kanons bijna niet gehoord en heden waren de kanonschoten ook maar zeldzaam.

Wat er omgaat al den kant van Nieupoort en den kant van Dixmuide blijft een raadsel : ieder dag nog worden groote ladingen hout naar die kanten gestuurd, ieder dag ook is het een "halen en brengen" van troepen, kanonnen, mitraljeuzen, voorraad en poederkarren; iedere dag ook worden gekwetsten aangebracht, en zelfs deze morgen gevangenen, 7 Franschen en 3 Belgen - en daarmee is 't al !

Dat er iets aan 't broeden is bewijst het feit dat zekere beenhouders, die een pas bekomen hadden om gansch Vlaanderen door te reizen om vee te koopen, heden geene toelating kregen om met hunne karren den Touroutschensteenweg op te rijden. Men verbood hen zelfs naar Ghistel of naar Oudenburg te gaan - alleen de weg van Breedene mochten zij inslaan !

Daar wij van beenhouders spreken, volgens den ronk gaat zouden wij wel binnenkort zonder ossenvleesch kunnen zijn. De Duitschers immers, eischen schier ieder dag vee op in den buiten. Zoo moesten deze week Breedene, Clemskerke en Vlissegem samen 150 hoornbeesten leveren ! Ieder dag wordt in hun depot der Groenselmarkt (de Middelbare Meisjesschool) eenen grooten "vapeurwagen" vleesch gedaan, zonder te rekenen de hoeveelheden vleesch die rechtstreeks naar 't front worden gestuurd.

* * *

De Duitschers ledigden heden de wijnkelders van de EE. Paters Predikheeren en van M. Julien STAESSENS, bankier, Kaaistraat.

In gezegde bank woont thans de kolonel RÄUTER, bevelhebber der 44e Reservedivisie. RÄUTER was kolonel van het regiment in garnizoen in Saverne (Elzas-Lotharingen), toen over eenige jaren, de beruchte luitenant VON FORSTNER zijne perten speelde en door zijne beleedigingen tegenover de Elzassers een soort van opstand uitlokte.

* * *

De Duitschers vielen heden in het huis van M. Aimé BORREY, handelaar in ellegoederen, Oude Mijnplaats. Zij haalden er genever, zeep, cigaren, cigarettten en eene groote hoeveelheid

andere koopwaren uit en M. BORREY werd gevankelijk naar de Kommandantur overgebracht.

Bij den herbergier Amand VANBESIEN, Capucienenstraat, kwam deze morgen eene duitsche officier binnen die een "schnaps" vroeg. M. VANBESIEN verklaarde geen "schnaps" in huis te hebben. Ongelukkiglijk zag de officier op den toog twee druppelglazen staan : hij rook er aan en bevond dat er genever in was geweest. M. VANBESIEN mocht seffens mede naar de Kommandantur en kreeg eene boete van 100 mark.

Wij schreven vroeger dat de duitschers een vliegplein mieken bij de hofstede PASSCHYN te Mariakerke. Die hofstede, gelegen op eene boogshoot van den Nieupoortschensteenweg, links af, een weinig voorbij Mariakerke-Baden, is gebruikt door den landbouwer Cyriel PITTERY en ligt eigenlijk op het grondgebied der gemeente Steene. Over een 4 tal dagen moest M. PITTERY zijne hofstede verlaten.

De duitschers hadden op eenige meters afstand van de gebouwen der hofstede, hangaars voor vliegtuigen opgetimmerd, overdekt met zeildoek. Deze hangaars werden door den wind weggeslagen. De duitschers, verstandiger geworden, hebben nu eenen grooten hangaar gansch in hout opgetimmerd.

* * *

Volgende plakbrief, in 't Vl., Fr. en duitsch, werd heden uitgeplakt :

BERICHT
betreffende de aangifte van den voorraad in wijn en dergelijke

De inwoners moeten voor 9n deze maand hunnen voorraad in wijn, Champagne en sterke dranken van alle soort bij het Gemeentebestuur aangeven overeenkomstig de waarheid. Indien de eigenaars afwezig zijn, valt de verplichting van aangifte ten laste van de bestuurders, dienstboden, enz.

De aangiften, welke ter gelegenheid van de navolgende kontrol, onvolledig zouden bevonden worden, en de verklaringen die, in strijd met de waarheid, in 't geheel niet gedaan zouden worden, zullen de inbeslagname van den voorraad en de toepassing eener straf voor gevolg hebben.

Oostende, den 5 januari 1915

De Stadskommandant,
get. BITTINGER
Kapitänleutnant

* * *

Van heden af doen Staatsbedienden, voor rekening der stad, de ronde der stad, in alle huizen vragende hoeveel bedden desnoods beschikbaar kunnen gesteld worden voor de duitschers. Zij zijn voorzien van de volgende stedelijke mededeeling :

STAD OOSTENDE
Dienst voor huisvesting van troepen
ONDERZOEK

De oorlogswetten leggen den inwoner de verplichting op de troepen huisvesting te verleen in zijne woning. In geval deze huisvesting niet met het meeste gemak en met den gewenschten spoed gedaan wordt, is de toepassing van strenge maatregelen te vreezen. Het feit heeft zich reeds voorgedaan op de Alfons Pieterslaan waar, op

bevel der Duitse Militaire Overheid, aan de inwoners een uur verleend werd om hunne woningen te ontruimen en de plaats af te staan aan de soldaten, die daar moesten ingekwartierd worden.

Om den terugkeer van dergelijke feiten te voorkomen, en om spoedige maatregelen te kunnen nemen voor een gebeurlijke inkwartiering van troepen, heeft het Stadsbestuur, 't akkoord van de Duitse Militaire Overheid, besloten een onderzoek te doen, te neinde het getal beschikbare bedden in elk huis vast te stellen.

Bij gevolg bidt ik U, voor wat U betreft de gevraagde inlichtingen op onderstaande vragenlijst te willen aanduiden.

Oostende, den 3 Januari 1915

De Burgemeester
A. LIEBAERT

Donderdag 7e Januari. -

VIJFENTACHTIGSTE DAG DER BEZETTING

Wij schreven gister dat er iets aan 't broeden was - 't gene we deze morgen vernemen, wanneer we op de markt komen, bevestigt onze meening : immers, van den Nieupoortschensteenweg, van aan Plasschendaelebrug tot aan Slype-brug, is niemand mogen naar de markt komen : al de bruggen zijn gedraaid, de wegen moeten vrij zijn voor de Duitschers. Eene enkele uitzondering werd gemaakt, voor den beenhouwer Emiel DEPREZ, bijgenaamd VANHOOREN, en de groenselier MOYAERT van Zande.

Gister namiddag was op den buiten het verbod heden naar de markt van Oostende te komen kenbaar gemaakt geworden : DEPREZ, die een 3 tal zwijns had gekocht aan den heer burgemeester van Moere en de beestjes reeds had geslacht in 't vooruitzicht der Oostendsche markt, ging zijnen nood klagen bij den heer burgemeester. MOYAERT kwam ook zijn nood klagen. Zij gingen alle drie naar het kasteel van M. VAN CROMBRUGGHE, te Moere, waar officieren logeeren. Met groote moeite kregen DEPREZ en MOYAERT een paspoort voor één dag en verlof om naar onze markt te komen.

In zulke voorwaarden moest het dus, heden morgen, niemand verwonderen slechts twee beenhouwers en een 3 tal boterboerinnen op onze markt te zien ! De boter gold 4 fr. tot 4.10 fr. de eieren en de groensels bleven aan denzelfden prijs als verleden week.

* * *

Deze namiddag rond 3 3/4 ure is een Duitsche onderzeeër onze haven binnengevaren en is gaan liggen in de voorhaven, nevens den kustwachter "Ville d'Ostende", gister uit den 2n bassijn gehaald.

De onderzeeër, een in 't grijs geschilderd schip, is zowat 50 meters lang en draagt 2 masten. Op het dek, niets anders dan een "periskoop" en een brugskan uit touwen gemaakt. Men denkt dat de onderzeeër van Zeebrugge komt. Dit schip is een dreigend gevaar voor de vloot, die voor Nieupoort ligt.

Deze avond rond 7 1/2 ure, sloegen Duitschers - ooggetuigen beweren dat het officieren waren - een 6 tal groote spiegelruiten stuk op den Thouroutschensteenweg ! Kultur !

Wij hoorden heden heel weinig kanongebulder, en nochtans werd de gemeente Slype vandaag hevig door de Bondgenoten beschoten : verscheidene gebouwen werden getroffen, o.a. de brouwerij HARTEEL,

de behuizing der We REYNAERT, de serre en de stallen van den veldwachter Emiel VANHOUTTE en de woonst van den landbouwer Frederic DESMET. De noordgevel der kerk en de noordgevel der pastorie werden weggeschoten.

* * *

Hieronder de beweging van den burgerstand van Oostende gedurende het jaar 1914

MAAND	Geboorten		Sterfgevallen	
	Mannen.	Vrouwen	Mannen	Vrouwen
Januari	55	47	22	35
Februari	53	49	28	25
Maart	54	62	35	29
April	57	47	36	32
Mei	54	41	34	21
Juni	42	59	30	25
Juli	49	60	31	18
Augustus	46	52	53	35
September	61	47	44	46
October	64	62	50	24
November	33	30	90	18
December	29	29	85	17
	597	595	528	325
	samen 1192		samen 853	

Doodgeboren (in bovenvermelde getal niet begrepen) : 33.

In de 853 sterfgevallen zijn begrepen 114 sterfgevallen van soldaten en van personen, vreemd aan Oostende en hier overleden.

Overschot dus der geboorten (1192) op de sterfgevallen (853 - 114 of 739) of 453.

Huwelijken gesloten in 1914 : 215.

Echtscheidingen uitgesproken : 1.

Beweging der bevolking

Op 31 december telde Oostende inwoners 43.211

Overschot der geboorten op de sterfgevallen 453

Ingekomen : 820 mannen
969 vrouwen

1789

Uitgetreden : 749 mannen
871 vrouwen

1620

169

Inwoners 43.833